

לני יחיל ז"ל, מהראשונים והבכירים שבחוקרי השואה ביד ושם ובאוניברסיטאות בארץ, נפטרה בשיבה טובה. היא נולדה במשפחת וסטפל בברלין שפנתה להתבוללות והתרחקה מהיהדות. סבה מצד אמה, ג'מס סימון, מעשירי היהודים בגרמניה ונדבן ידוע, הוא שהשפיע על לני והטביע חותם יהודי יציב בזהותה. לני הצטרפה לתנועת הנוער היהודית "ורקלויטה" שאימצה את הציונות, וחבריה ייסדו את קיבוץ הזורע בעמק יזרעאל. ב-1934 עלתה ארצה.

לני מילאה תפקידים ציבוריים, בהם מזכירתו של ברל כצנלסון, ובתוך כך המשיכה גם בלימודיה. בעלה של לני, ד"ר חיים יחיל ז"ל, היה יליד צ'כוסלובקיה, וגם הוא היה ציוני מנעוריו ומילא תפקידים חשובים בקליטת העלייה מטעם הסוכנות ובוועד הפועל של הסתדרות העובדים והיה מנהל כללי של משרד החוץ הישראלי בשנות ה-60 של המאה הקודמת. לני שבה אז לזמן קצוב לארץ מוצאה, הארץ שממנה יצא הרוע שהציף את אירופה ובה התרכזו האחרונים שבשרידי היהודים.

בהמשך שימש חיים יחיל גם שגריר ישראל בארצות סקנדינוויה. שם החלה לני לאסוף חומר לחיבורה הראשון שהיה גם לעבודת הדוקטור שלה: **הצלת היהודים בדניה – דמוקרטיה שעמדה במבחן**. החיבור פורסם בתשכ"ז בהוצאת מגנס ויד ושם. חסידי אומות העולם היו בדרך כלל יחידים ומעטים בקרב עמי אירופה, ובמעשים של מסירות וסכנה הם הצילו גם את כבודה של ההומניות באירופה. לעומת זאת הדנים, תחת הכיבוש הגרמני, היו לעם של מצילים, ולכן אף שמשפר היהודים שניצלו בדנמרק היה קטן באופן יחסי, למעשי ההצלה של הדנים יש חשיבות היסטורית. בהכנת הספר לדפוס ובקירובה של לני יחיל ליד ושם היה לפרופ' בן ציון דינור חלק פעיל. פרופ' דינור היה מעורב בתהליך ההתבססות של יד ושם ובהתווית קווי עבודתו המחקרית.

עם הזמן חלו תמורות חדות ומכאיבות בחייה של לני. במלחמת ששת הימים נפל הצעיר בשני בניה, יונתן, בקרב על ירושלים. בתשל"ד נפטר גם בעלה. בכל זאת היא לא חדלה מכתבת מאמרים בשאלות יסוד בתחום עיסוקיה, וכן מניהול בית פתוח לאורחים מהארץ ומארצות חוץ. היא גם פנתה להוראה ולהדרכה, ובהיותה פרופסור, עשתה בכל שבוע את הדרך מירושלים לחיפה. בתוך כך שקדה על הכנות לכתובת ספר כולל על שואת יהודי אירופה. לשם כך אספה חומר מכל המקורות האפשריים, אך מי שהכירה מקרוב נוכח שהיא לא הסתפקה במלאכה המתישה של מיצוי המחקרים הקיימים בלבד אלא הגיעה כמעט תמיד לתיעוד האותנטי הראשוני. אחרי מאמץ של שנים ראה אור ב-1987 ספרה **השואה – גורל יהודי אירופה 1932-1945** בשני כרכים בהוצאת שוקן ויד ושם. הספר זכה מיד לעניין והצלחה בארץ, והתרגום לאנגלית ולגרמנית נתקבל בהערכה רבה, בתפוצה מפתיעה.

שלא כמו מחברים ידועים אחרים שהתיימרו בחיבוריהם להקיף את מכלול קורות השואה וישמו דגש בצד אחד בזירה ההיסטורית – הדיכוי וההרג או הקרבנות וההתגוננות – הרי בידיה של לני יחיל עלה להרכיב תמונה מלאה המשלבת הן את ההיבט של הרוצחים והמוציאים לפועל הן את ההיבט של הקרבנות ופעולות ההתגוננות שלהם.

עד השנים האחרונות בחייה הייתה לני מעורה במסגרות קיימות של היסטוריונים וחוקרי שואה. צעירי החוקרים מגרמניה פקדו תכופות את ביתה, ואף ששמיעתה נפגמה, היא לא החמיצה כינוסים ושיבות של גופים שהיא הייתה חברה בהם. כמעט עד ימיה האחרונים הורגשה אישיותה ודבריה נשמעו. יהי זכרה ברוך.

הכותב הוא יועץ אקדמי ליד ושם.